

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaal- ja haridusteaduskond

Haridusteaduste instituut

Põhikooli mitme aine õpetaja

Veronika Piir

**KIUSAMISEGA SEOTUD SÜNDMUSED ERINEVAS ÜMBRUSES JA
MEEDIAKANALITES PÕHIKOOLIÕPILASTE HINNANGUL**

Magistritöö

Juhendaja: kaasprofessor Kristi Kõiv

Tartu 2026

Kokkuvõte

Kiusamisega seotud sündmused erinevas ümbruses ja meediakanalites põhikooliõpilaste hinnangul

Käesoleva magistritöö eesmärk oli välja selgitada põhikooliõpilaste arvamus kiusamise kajastumise kohta erinevates meediakanalites ning kiusamist puudutavate sündmuste kohta erinevates ümbrustes. Uurimuses osales 103 ühe põhikooli 5.–9. klassi õpilast. Andmeid koguti paberkanalil ankeetküsitlusega ning analüüsiiti kvantitatiivselt ja kvantitatiivse sisuanalüüsi abil. Tulemustest ilmnas, et õpilased kirjeldasid kiusamist peamiselt füüsilise ja verbaalse kiusamisena. Kiusamisega seotud sündmusi märgati koolis, klassis, koduümbruses, mujal maailmas ning erinevates meediakanalites. Meediast nimetati filme, animafilme, reklaame, raamatuid, ajalehti, ajakirju ja sotsiaalmeediat. Tulemused näitavad, et õpilased seostavad kiusamist nii vahetu ümbruse kui ka meediakeskkonnaga ning kirjeldavad seda eri vormides. Uurimus aitab täpsustada, millistes olukordades ja kanalites õpilased kiusamist märkavad ning kuidas nad kirjeldavad selle avaldumist oma kogemuste ja nähtud näidete põhjal ning loob aluse teema edasiseks käsitlemiseks koolikeskkonnas ja meedias.

Võtmesõnad: kiusamine, põhikooliõpilased, meediakajastus, koolikeskkond, sotsiaalmeedia.

Abstact

Bullying-related incidents in different environments and media channels as assessed by primary school students

The aim of this master's thesis was to determine primary and lower secondary school students opinions about the representation of bullying in different media channels and about bullying-related events in different environments. The study involved 103 students from forms 5–9 of one basic school. Data were collected using a paper-based questionnaire and analysed quantitatively and by means of quantitative content analysis. The results showed that students mainly described bullying as physical and verbal bullying. Bullying-related events were noticed at school, in classrooms, at home, elsewhere in the world and in diferent meedia channels. In relation to media, students mentioned films, animated films, advertisements, books, newspapers, magazines and social media. The results indicate that students associate bullying with both their immediate environment and the media environment and describe it in different forms. The study helps to specify the situations and channels in which students notice bullying, how they describe its occurrence based on their own experiences and observed examples, and provides a basis for further discussion of the topic in the school environment and in the media.

Keywords: bullying, primary school students, media coverage, school environment, social media.

Sisukord

Kokkuvõte.....	2
Sissejuhatus.....	6
Teoreetiline ülevaade	7
Meedia vägivald ja selle liigitus	7
Meedia vägivalda mõju lastele ja noortele	7
Kiusamise mõiste	8
Koolikiusamine erinevas ümbruses	9
Metoodika	11
Valim	11
Andmekogumismeetod	12
Andmeanalüüs.....	13
Tulemused	14
Õpilaste suhtumine kiusamisse erinevas ümbruses	14
Kiusamist puudutavad sündmused erinevas ümbruses	15
Koduümbruses	15
Koolis.....	15
Klassis.....	16
Mujal maailmas.....	16
Kiusamise kajastamine erinevates meediakanalites.....	17
Filmides.....	17
Animafilmides.....	18
Reklaamides	18
Raamatutes	19
Ajalehtedes.....	19

Ajakirjades	20
Sotsiaalmeedias	20
Arutelu	20
Tänuõnad	22
Autorsuse kinnitus	23
Kasutatud kirjandus	23
Lisad.....	26

Sissejuhatus

Kiusamine on laste ja noorte seas oluline probleem, mis võib mõjutada õpilaste heaolu, suhteid ja turvatunnet. Teaduskirjanduses käsitletakse kiusamist agressiivse käitumisena, millele on iseloomulik korduvus, tahtlikkus ja osapoolte ebavõrdne positsioon (Kõiv, 1999; Volk et al., 2014). Kiusamine võib avalduda füüsilise, verbaalse, kaudse ja veebikeskkonnas toimuva kiusamisena (Crick & Grotpeter, 1995; Smith et al., 2008).

Kiusamine ei piirdu üksnes kooli- või klassikeskkonnaga, vaid võib ilmned ka koduümbruses, digitaalses suhtluses ja erinevates meediakanalites. Digitaalse meedia kasutamine on muutnud laste ja noorte suhtlemisviise ning loonud olukorra, kus kiusamine võib jätkuda internetis, näiteks sotsiaalmeedias, sõnumites või piltide ja videote jagamisel. Veebikeskkonnas toimuv kiusamine võib kiiresti levida ja jõuda suurema hulga inimesteni (Kalmus et al., 2020; Smith et al., 2008). Varasemates uurimustes on leitud, et kiusamine on seotud nii indiviidi, eakaaslaste, pere, kooli kui ka laiemaga ühiskondliku keskkonnaga (Espelage & Swearer, 2003; Hong & Espelage, 2012). Eesti uuringutes on samuti käsitletud õpilaste vägivalla ja kiusamisega seotud kogemusi kooliruumis, vahetunnis, lähiümbruses ning meediakeskkonnas (Kõiv, 2001; Kõiv, 2002; Villemson, 2021).

Käesoleva magistr töö uurimisprobleem seisneb selles, et kuigi kiusamist on varasemalt uuritud koolikeskkonnas, eakaaslaste suhete ja meediavägivalla kontekstis, vajab täiendavat käsitlemist see, milliseid laste ja noorte vahelise kiusamisega seotud sündmusi põhikooliõpilased ise erinevas ümbruses ja meediakanalites meenutavad ning kuidas nad neid kirjeldavad. Õpilaste kirjelduste uurimine võimaldab täpsustada, millise ümbruse ja meediakanalitega nad kiusamist seostavad ning millised kiusamise ilmingud, osapooled ja olukorrad nende vastustes esile tulevad.

Magistr töö eesmärk on välja selgitada põhikooliõpilaste arvamused laste ja noorte vahelise kiusamisega seotud sündmuste kohta erinevas ümbruses ning kiusamise kajastumise kohta erinevates meediakanalites.

Magistr töö koosneb neljast peatükist. Esimeses peatükis antakse teoreetiline ülevaade kiusamise olemusest ja vormidest ning kiusamise käsitlemisest erinevas ümbruses ja meediakanalites. Teises peatükis kirjeldatakse uurimuse metoodikat, kolmandas esitatakse uurimistulemused ning neljandas arutletakse saadud tulemuste

Teoreetiline ülevaade

Meedia vägivald ja selle liigitus

Meediavägivalda käsitletakse mitmekülgse nähtusena, mis avaldub erinevates meediakanalites ning erinevates vormides, mõjutades selle tajumist ja tähendust (Piele, 2024). Meedias kujutatud sisu kaudu levivad väärtused ja käitumismustrid, mis kujundavad arusaamu sotsiaalsetest normidest (Valkenburg et al., 2016).

Meediavägivald jaguneb passiivseteks ja interaktiivseteks vormideks, kus passiivsetes meediumites, nagu televisioon ja filmid, on kasutaja peamiselt vaataja rollis, samas kui interaktiivsetes keskkondades, nagu videomängud ja internet, on kasutaja aktiivne osaleja (Anderson et al., 2003). Erinevates meediakanalites kujutatakse vägivalda erineval viisil, mis mõjutab selle tajumist (Piele, 2024). Filmides ja televisioonis esitatakse vägivalda sageli visuaalselt realistlikul kujul, samas kui animatsioonides võib vägivald olla stiliseeritud ja liialdatud (Wilson, 2008). Uudistes ja teistes informatiivsetes meediavormides kajastatakse vägivalda enamasti reaalses kontekstis, keskendudes sündmuste kirjeldamisele ja nende võimalikele tagajärgedele (Piele, 2024). Digitaalses keskkonnas omandab meediavägivald uusi vorme, kuna sisu levib kiiresti ja jõuab laia publikuni erinevate platvormide kaudu (Kalmus et al., 2020). Internetikeskkondades võib vägivalla kujutamine olla nii visuaalne kui ka verbaalne ning seda levitatakse kasutajate endi poolt (Smith et al., 2008).

Lisaks otsesele vägivallale esineb meedias ka kaudsemaid vorme, mis võivad avalduda verbaalse, psühholoogilise või sotsiaalse mõjutamisena. Selliste vormide hulka võivad kuuluda ähvardav või solvav sisu, alandamine, hirmu tekitamine ning sotsiaalmeedias levivad konfliktid (Piele, 2024). Digitaalses keskkonnas võib laste ja noorte kokkupuude agressiivse sisuga seostuda ka küberkiusamisega, mille puhul kahjustav sisu võib kiiresti levida ja jõuda laiema vaatajaskonnani (Smith et al., 2008; Kalmus et al., 2020).

Meedia vägivalla mõju lastele ja noortele

Meedia mõju laste ja noorte arengule avaldub eelkõige selles, kuidas kujunevad nende arusaamad vägivallast, sotsiaalsetest suhetest ja aktsepteeritavast käitumisest (Smith et al., 2008). Kokkupuude meedias kujutatud vägivallaga võib suunata seda, milliseid olukordi peetakse oluliseks ning kuidas neid tõlgendatakse (Wilson, 2008).

Kokkupuude vägivaldse meediasisuga on seotud agressiivsete mõtete ja käitumise sagenemisega, kuid selle mõju ulatus sõltub individuaalsetest ja sotsiaalsetest teguritest (Anderson et al., 2003; Dou et al., 2024). Samas ei avaldu meedia mõju kõigil lastel ühtemoodi, vaid on seotud nende varasemate kogemuste ja sotsiaalse keskkonnaga (Hymel & Swearer, 2015). Digitaalse meedia areng on muutnud laste sotsiaalset keskkonda, võimaldades suhtlemist ja sisu levikut väljaspool otseseid füüsilisi kontakte (Kalmus et al., 2020). Selline keskkond loob tingimused küberkiusamiseks, kus agressiivne käitumine võib levida kiiresti ja jõuda suurema hulga inimesteni (Smith et al., 2008). Samuti on leitud, et veebikeskkonnas toimuv kiusamine on sageli seotud juba olemasolevate suhete ja konfliktidega, mis algavad kooli- või klassikeskkonnas ning jätkuvad digitaalses ruumis (Nesi et al., 2018).

Lisaks võib korduv kokkupuude meedia vägivallaga vähendada tundlikkust selle negatiivsete tagajärgede suhtes ning kujundada arusaamu vägivalla aktsepteeritavusest (Anderson et al., 2003). Eesti kontekstis on leitud, et õpilaste suhtumine meediavägivalda võib sõltuda keskkonnast, kusjuures koolikeskkonnas võib esineda suurem sallivus sellise käitumise suhtes (Kõiv, 2002).

Seega kujuneb meedia mõju koosmõjus teiste sotsiaalsete keskkondadega, mõjutades seda, kuidas lapsed tajuvad ja tõlgendavad kiusamist ning milliseid käitumisviise nad erinevates olukordades kasutavad (Hymel & Swearer, 2015).

Kiusamise mõiste

Kiusamine (ingl *bullying*) on teaduskirjanduses käsitletud kui kindlat tüüpi agressiivne käitumine, mis kuulub laiemasse koolivägivalla raamistikku ning mille uurimine on viimastel aastakümnetel märkimisväärselt kasvanud. Tegemist on rahvusvahelise probleemiga, mida esineb nii Eestis kui ka teistes riikides (Kõiv, 1999; Kõiv & Naruskov, 2024). Eestis hakati kiusamist põhjalikumalt uurima 1990. aastatel ning sellest on kujunenud oluline haridus- ja sotsiaalne probleem (Kõiv & Naruskov, 2024). Erinevalt üldisest vägivallast ei hõlma kiusamine kõiki kahju tekitavaid tegevusi, vaid viitab kindlate tunnustega korduvatele käitumisviisidele (Kõiv, 1999).

Kiusamine võib avalduda nii füüsilises kui ka psühholoogilises vormis ning seda võivad toime panna nii üksikisikud kui ka grupid (Kõiv, 2006). Kaudne ehk suhete kaudu toimuv agressioon võib avalduda tõrjumise, tagarääkimise ja sotsiaalsetest suhetest väljajätmisena (Crick

& Grotmeter, 1995). Sageli toimub kiusamine varjatult ja jääb täiskasvanutele märkamatuks, samas kui eakaaslased on toimumast paremini teadlikud (Kõiv, 1999), mistõttu on kiusajate ja ohvrite tuvastamisel tõhusaks osutunud eakaaslaste hinnangutel põhinevad meetodid. Kaasaegses käsitluses ei mõisteta kiusamist üksnes individuaalse käitumisena, vaid sotsiaalse protsessina, mis kujuneb grupi- ja võimuhete mõjul. Lisaks on kiusamine laienenud veebi keskkonda küberkiusamisena, säilitades siiski oma põhitunnused (Volk et al., 2014; Hymel & Swearer, 2015). Kiusamise käsitlus hõlmab lisaks koolikeskkonnale ka teisi kontekste, nagu näiteks töökeskkond, kus kiusamine toimub täiskasvanute vahel. Uurimused näitavad, et kiusamine ei ole üksnes individuaalne käitumine, vaid laiem sotsiaalne nähtus, mille kujunemist mõjutavad nii kultuurilised, institutsionaalsed kui ka võimuhete tegurid (Kõiv & Naruskov, 2024). Seetõttu ei ole kiusamine ühtne nähtus, vaid koosneb erinevatest vormidest, mille mõistmine on oluline, kuna need avalduvad erinevates olukordades ja mõjutavad kiusamiskäitumisega seotud indiviide erineval viisil.

Koolikiusamine erinevas ümbruses

Kiusamise selgitamisel arvestatakse lisaks üksikisiku omadustele ka pere, kooli, eakaaslaste ja laiemal ühiskondliku keskkonna mõju (Espelage & Swearer, 2003; Hong & Espelage, 2012). Bowes et al. (2009) leidsid, et laste kiusamisega seotus on seotud ka perekonna, kooli ja naabruskonna teguritega. Lereya et al. (2013) meta-analüüsis seostusid karm kasvatus, vähene vanemlik toetus ja puudulik järelevalve suurema riskiga sattuda kiusamisega seotud rollidesse. Vanemlik soojus, kaasatus ja järelevalve võivad samas toimida kaitsvate asjaoludena (Lereya et al., 2013). Õdede-vendade vahelise vägivalla ja eakaaslastega seotud kiusamiskäitumise vahel on samuti leitud seoseid, mistõttu on peresuhete käsitlemine kiusamise mõistmisel oluline (Mota et al., 2024; Wolke et al., 2015).

Koolikeskkonna puhul on kiusamisega seostatud koolikliimat, õpilastevahelisi suhteid ja täiskasvanute sekkumist (Gage et al., 2014; Hong & Espelage, 2012). Gage et al. (2014) seostasid koolikliimat kiusamise ohvriks langemisega ning Fu et al. (2024) leidsid, et soodsam koolikliima ja õpilastevaheline usaldus on seotud väiksema kiusamiskäitumisega. Juvonen ja Graham (2014) rõhutavad, et koolikiusamine on seotud ka õpilase sotsiaalse staatuse ja võimuga, kuna agressiivne käitumine võib aidata kiusajal oma positsiooni eakaaslaste seas tugevdada.

Klassikeskkonnas on oluline eakaaslaste vahetu mõju. Dietrich ja Cohen (2021) leidsid, et klassi kiusamiskliima on seotud õpilastevaheliste suhete, klassi koosseisu ja õpetamise kvaliteediga. Salmivalli (2010) järgi ei piirdu kiusamine ainult kiusaja ja ohvri suhtega, vaid seda mõjutavad ka eakaaslaste rollid, näiteks kõrvalseisjad nagu kiusaja toetajad ja ohvri kaitsjad. Saarento et al. (2015) leidsid, et kiusamise vähenemine sõltub nii õpilaste suhtumisest kiusamisse kui ka klassi normidest.

Laiemas ühiskondlikus ja rahvusvahelises kontekstis võivad koolikiusamise levimus ja tajumine erineda riikide ning haridussüsteemide lõikes (Johansson et al., 2022; Katsantonis, 2021). Katsantonis (2021) leidis 32 riigi võrdluses, et õpilaste kokkupuutes kiusamisega esineb erinevusi seoses kiusamise levimusega. Johansson et al. (2022) näitavad samuti, et koolikiusamise levimus varieerub riikide ja koolisüsteemide vahel. Nende uuringute põhjal on kiusamise käsitlemisel oluline arvestada nii pere, kooli, klassi kui ka laiema ühiskondliku keskkonnaga (Bowes et al., 2009; Hong & Espelage, 2012; Johansson et al., 2022).

Rahvusvaheliste uuringute kõrval aitavad koolikiusamise seoseid erinevate sotsiaalsete kontekstidega täpsustada ka Eestis läbi viidud uuringud, mis on pööranud tähelepanu kooliruumi, vahetunni, lähiümbruse ja meediakeskkonna tähendusele õpilastevahelise koolivägivalla ja kiusamise mõistmisel (Kõiv, 2001; Jürgenson, 2020; Säre, 2011; Villemson, 2021). Uuringust ilmnes, et 5.–9. klassi õpilaste seas esines koolikiusamist kõige sagedamini koolimaja koridoris, klassiruumis, garderoobis, kooliteel ja kooliõuel, mis viitab sellele, et kiusamine koondub sageli kohtadesse, kus õpilaste omavaheline suhtlus on intensiivne ning täiskasvanute vahetu kontroll võib olla väiksem (Kõiv, 2001). Samuti on leitud (Säre, 2011), et kolmanda klassi õpilased nimetasid vägivaldse käitumise sagedasemate paikadena koridori ja kooliklassi Vahetunni olulisust näitab uuring (Jürgenson, 2020), mille järgi nimetasid õpilased vahetunnis toimuva eakaaslastevahelise vägivalla peamiste kohtadena koridori, kooliklassi ja kooli ümbrust. Kooli- ja klassikeskkonnast väljapoole aitab teemat laiendada uurimus (Villemson, 2021), milles põhikooliõpilased seostasid vägivaldseid juhtumeid lisaks klassile ja koolile ka koduümbruse ning tänavaga; klassi ja kooli kontekstis nimetati seejuures narritamist, solvamist, norimist ja lastevahelist kiusamist. Seesama uuring näitab veel ka meediakeskkonna olulisust, kuna lisaks vahetus ümbruses kogetud vägivallale, seostasid õpilased vägivalda meediakanalites nähtud vägivaldsete kangelaiste ja juhtumitega (Villemson, 2021). Uuringud toetavad arusaama, et kiusamist ei tule käsitleda üksnes individuaalse või klassisisese probleemina, vaid kooli

ruumilise, sotsiaalse ja laiemalt sotsio-kultuurilise keskkonna nähtusena, kus olulist rolli mängivad õpilaste igapäevase liikumise asukohad kooliruumis, vahetunni suhtlusolukorrad, koduümbrus, meedia ning täiskasvanute sekkumisvõimalused (Kõiv, 2001; Jürgenson, 2020; Säre, 2011; Villemson, 2021).

Käesoleva magistritöö eesmärk on välja selgitada põhikooliõpilaste arvamus kiusamise kajastumise kohta erinevates meediakanalites ning kiusamist puudutavate sündmuste kohta erinevas ümbruses. Töö eesmärgist lähtuvalt on püstitatud järgmised uurimisküsimused:

3. Milline on põhikooliõpilaste suhtumine kiusamisse erinevas ümbruses?
4. Milline on põhikooliõpilaste arvamus kiusamist puudutavate sündmuste kohta erinevas ümbruses?
5. Milline on põhikooliõpilaste arvamus kiusamise kajastumise kohta erinevates meediakanalites?

Metoodika

Antud peatükis kirjeldatakse uurimuse valimi kujundamise põhimõtteid, läbiviimise protseduuri, andmekogumismeetodit ning andmete töötlemise ja analüüsimise põhimõtteid. Töö eesmärgist lähtuvalt viidi läbi kvantitatiivne kirjeldav uurimus. Kvantitatiivne uurimisviis võimaldab käsitleda tulemusi objektiivselt ning anonüümne ankeetküsitlus aitab säilitada uuritavate erapooletu kohtlemise ja kaasata suurema hulga osalejaid.

Valim

Uurimuses kasutati mugavusvalimit, mille moodustasid ühe põhikooli 5.–9. klassi õpilased. Uurimuses osales kokku 103 õpilast. Neist 42 õpilast õppisid II kooliastmes ehk 5.–6. klassis ning 61 õpilast III kooliastmes ehk 7.–9. klassis. II kooliastme õpilased moodustasid kogu valimist 40,8% ja III kooliastme õpilased 59,2%.

Uuritavate valimi moodustasid 56 poissi, 45 tüdrukut ning 2 õpilast, kes jätsid soo märkimata. Poisid moodustasid 54,4%, tüdrukud 43,7% ning soo märkimata jätnud õpilased 1,9% kogu valimist. II kooliastmes osales 26 poissi, 15 tüdrukut ning 1 õpilane, kes jättis soo märkimata. III kooliastmes osales 30 poissi, 30 tüdrukut ning 1 õpilane, kes jättis soo märkimata. Klasside lõikes oli vastajaid kõige rohkem 9. klassis, kus osales 27 õpilast ehk 26,2% kogu valimist. 6. klassist osales 25 õpilast ehk 24,3%, 8. klassist 19 õpilast ehk 18,4%, 5. klassist 17

õpilast ehk 16,5% ning 7. klassist 15 õpilast ehk 14,6% valimist. Uuritavate valimi üldandmed on esitatud tabelis 1.

Tabel 1. Uuritava valimi üldandmed

Klass	Poiss	Tüdruk	Sugu märkimata	Vanus aastates	Kokku
5	10	7	0	11	17
6	16	8	0	12	24
7	11	4	0	13	15
8	12	6	1	14	19
9	7	20	1	15	28
Kokku	56 (55,4%)	45 (44,6%)	2 (1,9%)		103 õpilast

Enim esindatud vanusegrupp oli 15-aastased, kokku 28 vastajat (7 poissi, 20 tüdrukut ja 1 sugu teadmata). Kõige vähem oli esindatud 13-aastased, kokku 15 vastajaga (11 poissi ja 4 tüdrukut). Noorimateks vastajateks olid 11-aastased õpilased ning vanimateks 15-aastased õpilased.

Andmekogumismeetod

Ankeedi esimeses osas uuriti õpilaste suhtumist kiusamisse erinevas ümbruses. Suletud küsimustes kasutati 7-punktilist Likerti-tüüpi hinnanguskaalat, kus 7 tähistas väga hukkamõistvat ja 1 väga pooldavat suhtumist. Õpilased hindasid suhtumist kiusamisse koolis, klassis, oma elukeskkonnas, ühiskonnas ja teistes riikides. Näiteküsimus oli: „Minu koolis suhtutakse õpilastevahelisse kiusamisse üldiselt.“

Ankeedi teises osas paluti vastajatel meenutada kiusamisega seotud juhtumeid erinevas ümbruses, näiteks kodu lähedal, koolis, klassis ja mujal maailmas. Avatud küsimused võimaldasid koguda õpilaste kogemusi ja tähelepanekuid. Näiteküsimus oli: „Kooliga seoses meenub mulle üks laste ja noorte vahelise kiusamisega seotud sündmus ja see oli...“

Ankeedi kolmandas osas käsitleti kiusamise kajastumist erinevates meediakanalites. Õpilastel paluti meenutada ja lühidalt kirjeldada kiusamisega seotud juhtumeid filmides, animafilmides, reklaamides, raamatutes, ajalehtedes, ajakirjades ja internetis. Näiteküsimus oli: „Filmist meenub mulle üks laste ja noorte vaheline kiusamisega seotud sündmus ja selles kujutati...“

Ankeedi lõpus esitati taustaküsimused vastaja soo, vanuse ja klassi kohta.

Uurimus viidi läbi 2025.–2026. aasta novembrist jaanuarini. Uuringu korraldamiseks võttis autor ühendust kooli direktoriga ning küsis nõusolekut küsitluse läbiviimiseks. Pärast kooli juhtkonnalt saadud suulist nõusolekut lepidi klassijuhatajatega kokku ankeedi täitmiseks sobiv ajakava.

Uuringus osalemine oli vabatahtlik ning enne andmekogumist küsiti lapsevanematelt kirjalik nõusolek. Lapsevanemaid teavitati uuringust Stuudiumi kaudu, kus kirjeldati lühidalt uurimistöö eesmärki ja ankeedi sisu. Uuringus osalesid ainult need õpilased, kelle vanematelt oli saadud kirjalik nõusolek. Kõigile osapooltele selgitati uuringu eesmärki, vabatahtlikkust ja anonüümsust.

Magistritöö autor viis küsitluse läbi ise, peamiselt inimeseõpetuse tundides, klasside kaupa õppepäeva jooksul. Enne ankeedi täitmist tutvustati õpilastele uuringu eesmärki, vastuste kasutamist ja anonüümsuse põhimõtet. Õpilastel oli võimalus esitada täpsustavaid küsimusi. Seejärel jagati paber kandjal ankeedid, mille täitmiseks kulus ligikaudu 25–30 minutit.

Andmeanalüüs

Ankeedi suletud küsimuste vastused, mis puudutasid õpilaste hinnanguid kiusamisse suhtumise kohta koolis, klassis, oma elukeskkonnas, ühiskonnas ja teistes riikides, kodeeriti 7-punktilisel Likerti-tüüpi skaalal, kus 7 tähistas väga hukkamõistvat ja 1 väga pooldavat suhtumist. Vastuste põhjal arvutati sagedused ja keskmised väärtused ning hinnangute keskmisi võrreldi erinevate ümbruste lõikes paarisvalimi t-testiga programmis JASP.

Avatud küsimuste vastused kanti analüüsiks tekstilisele kujule, säilitades vastajate sõnastuse võimalikult muutmata kujul. Vastuseid analüüsiti kvantitatiivse sisuanalüüsi abil. Analüüsis käsitleti õpilaste meenutusi laste ja noorte vahelise kiusamisega seotud sündmustest erinevas ümbruses ja meediakanalites. Iga küsimust analüüsiti eraldi ning vastustes esitatud mõtted kodeeriti käsitsi kategooriatesse ja alakategooriatesse.

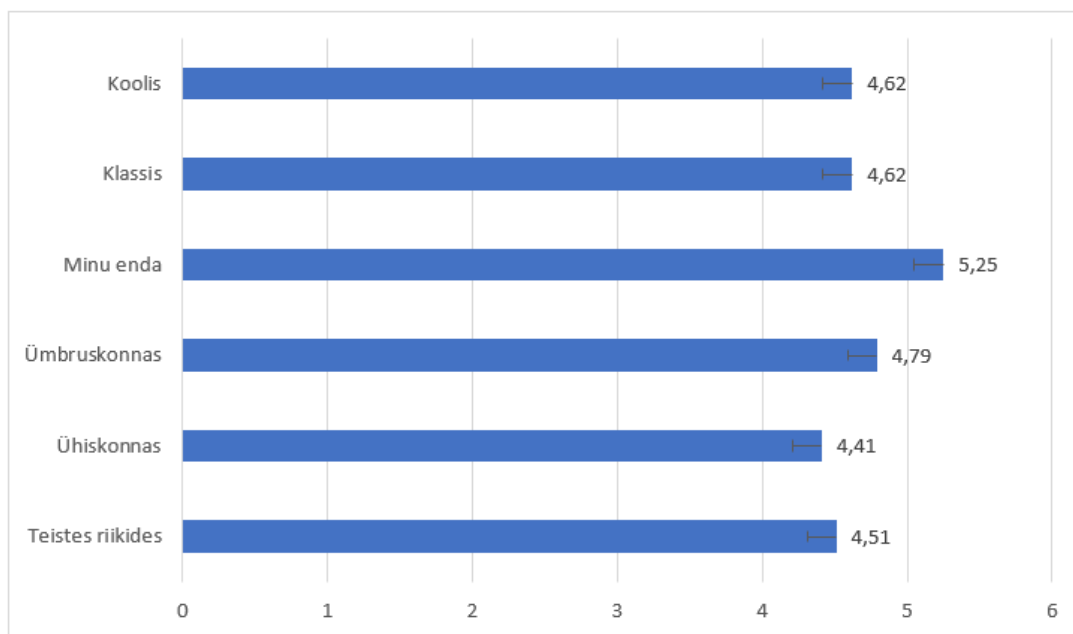
Analüüsiühikuks oli maining ehk sõna, sõnaühend või lauseosa, mis väljendas kiusamisega seotud sündmust, tegevust või olukorda (Kalmus et al., 2015). Kategooriad moodustati induktiivselt vastuste sisust lähtudes ning nende esinemissagedus arvutati protsentides mainingute üldarvust. Kodeerimise käigus täpsustati kategooriate sõnastust ning vajaduse korral lisati, ühendati või koondati alakategooriaid. Kodeerimise usaldusväärsuse suurendamiseks

kasutati kaaskodeerijat, kelleks oli juhendaja. Andmeid analüüsiti üldistatult ning tulemuste esitamisel ei kasutatud isikut tuvastavaid andmeid.

Tulemused

Õpilaste suhtumine kiusamisse erinevas ümbruses

Põhikooli 5.–9. klassi õpilaste seas uuriti, milline on nende hinnang laste- ja noortevahelisse kiusamisse suhtumisele erinevates sotsiaalsetes keskkondades. Õpilased hindasid suhtumist kiusamisse koolis, klassis, oma elukohajärgses ümbruskonnas, ühiskonnas ja teistes riikides ning esitasid ka enda isikliku suhtumise kiusamisse (joonis 1).

Joonis 1: Õpilaste suhtumine kiusamisse erinevas ümbruses

Õpilaste endi suhtumine laste ja noorte vahelisse kiusamisse oli keskmiste põhjal hukkamõistvam kui nende hinnangud sellele, kuidas kiusamisse suhtutakse koolis, klassis, ümbruskonnas, ühiskonnas ja teistes riikides. Statistiliselt olulised erinevused ilmneseid järgmistes võrdlustes: minu enda suhtumine versus klass $t = 3,88$; $p < 0,01$; minu enda suhtumine versus teised riigid $t = 3,61$; $p < 0,01$; minu enda suhtumine versus ühiskond $t = 4,59$; $p < 0,01$; minu enda suhtumine versus kool $t = 3,87$; $p < 0,01$; minu enda suhtumine versus ümbruskond

$t = 2,89$; $p < 0,01$. Ümbruskonna ja teiste kontekstide võrdluses ilmnes statistiliselt oluline erinevus ainult ümbruskonna ja ühiskonna vahel, kus suhtumine kiusamisse oli ümbruskonnas hukkamõistvam kui ühiskonnas ($t = 2,00$; $p < 0,05$). See näitab, et õpilased hindasid oma isiklikku suhtumist kiusamisse hukkamõistvamaks kui tajutud suhtumist neid ümbritsevates keskkondades.

Ümbruskonna ja teiste kontekstide võrdluses ilmnes statistiliselt oluline erinevus ainult ümbruskonna ja ühiskonna hinnangute vahel, kus suhtumine kiusamisse oli ümbruskonnas hukkamõistvam kui ühiskonnas ($t = 2,00$; $p < 0,05$). Ümbruskonna võrdlemisel kooli, klassi ja teiste riikidega statistiliselt olulisi erinevusi ei ilmnenud. Samuti ei ilmnenud statistiliselt olulisi erinevusi kooli, klassi, ühiskonna ja teiste riikide omavahelistes võrdlustes. Seega võib järeldada, et kõige selgem erinevus seisnes õpilaste isikliku suhtumise ja teiste keskkondadele omistatud suhtumise vahel: õpilased ise mõistsid kiusamist tugevamalt hukka kui nad arvasid seda tehtavat koolis, klassis, ümbruskonnas, ühiskonnas ja teistes riikides.

Kiusamist puudutavad sündmused erinevas ümbruses

Koduümbruses

Õpilaste vastustest kiusamise kohta koduümbruses moodustus kokku 102 mainingut. Vastused jaotati 7 kategooriasse ja 14 alakategooriasse ning nende sagedusjaotus on esitatud lisas 1.

Uurimistulemuste analüüsist selgus, et koduümbruses kirjeldati kiusamist kõige sagedamini kiusamise osapoolte ja liikide kaudu. Kiusamise osapoolte kategoorias nimetati peamiselt poistevahelisi, õdede-vendade vahelisi ja pereliikmetega seotud juhtumeid (25% mainingutest). Sama sageli kirjeldati kiusamise liike, mille puhul toodi esile füüsilist ja verbaalset kiusamist, näiteks löömist, tõukamist, kaklemist, narrimist, halvasti ütlemist ja karjumist (25% mainingutest). Kiusamise olemuse kategooria hõlmas peamiselt tahtlikku või korduvat käitumist (13% mainingutest). Kiusamise koht seostus vastustes kooli- ja klassikeskkonnaga (4% mainingutest). Lisaks märkis osa vastanutest, et kiusamist ei esine (19% mainingutest), ning osa vastas „ei tea“ (5% mainingutest).

Koolis

Õpilaste vastustest kiusamise kohta koolis moodustus kokku 157 mainingut. Vastused jaotati 7 kategooriasse ja 16 alakategooriasse ning nende sagedusjaotus on esitatud lisas 2.

Uurimistulemuste analüüsist selgus, et koolikeskkonnas kirjeldati kiusamist kõige sagedamini kiusamise liikide kaudu (41% mainingutest). Esile toodi füüsilist, verbaalset ja kaudset kiusamist. Füüsiline kiusamine avaldus peksmises, kaklemises, lükkamises, tõukamises ja esemete äravõtmises, verbaalne kiusamine halvasti ütlemises, narrimises, solvamises ja mõnitamises ning kaudne kiusamine tagarääkimises, valeinfo levitamises, asjade peitmisel või lõhkumises ja suhtlusest väljajätmises. Kiusamise osapooli kirjeldati peamiselt õpilastevaheliste suhete kaudu (29% mainingutest). Kiusamise põhjuseid seostati välimuse, riietuse, erivajaduste, päritolu, perekondlike asjaolude ja sotsiaalsete suhetega (10% mainingutest). Kiusamise olemust kirjeldati tahtliku ja korduva käitumisena (9% mainingutest). Kiusamise koht seostus peamiselt klassi- ja koolikeskkonnaga (4% mainingutest). Lisaks märkis osa vastanutest, et kiusamist ei esine (6% mainingutest), ning osa vastas „ei tea“ (1% mainingutest).

Klassis

Õpilaste vastustest kiusamise kohta klassis moodustus kokku 130 mainingut. Vastused jaotati 6 kategooriasse ja 12 alakategooriasse ning nende sagedusjaotus on esitatud lisas 3.

Uurimistulemuste analüüsist selgus, et klassikeskkonnas kirjeldati kiusamist kõige sagedamini kiusamise liikide kaudu (41% mainingutest). Esile toodi füüsilist, verbaalset, seksuaalset ja kaudset kiusamist. Füüsiline kiusamine avaldus näiteks kaklemises, löömises, tõukamises, lumega loopimises ja asjade jõuga äravõtmises. Verbaalne kiusamine väljendus mõnitamises, narrimises, halvasti ütlemises, solvamises ja tülitamises. Kaudse kiusamisena kirjeldati tagarääkimist, grupist välja jätmist, halvustavate sõnumite kirjutamist, kooliasjade peitmist ja saladuste levitamist. Kiusamise osapooli kirjeldati peamiselt poiste- ja tüdrukutevaheliste juhtumite kaudu (20% mainingutest). Kiusamise olemust kirjeldati tahtliku haiget tegemise ja negatiivse hinnanguna kiusamisele (12% mainingutest). Kiusamise põhjuseid seostati peamiselt välimuse ja akadeemilise edukusega (9% mainingutest). Kiusamise koht seostus kooli- ja klassikeskkonnaga (2% mainingutest). Lisaks märkis osa vastanutest, et kiusamist ei esine (13% mainingutest), ning osa vastas „ei tea“ (3% mainingutest).

Mujal maailmas

Õpilaste vastustest kiusamise kohta mujal maailmas moodustus kokku 101 mainingut. Vastused jaotati 7 kategooriasse ja 15 alakategooriasse ning nende sagedusjaotus on esitatud lisas 4.

Uurimistulemuste analüüsist selgus, et õpilaste kirjeldused kiusamise kohta mujal maailmas olid kõige sagedamini seotud kiusamise liikidega (40% mainingutest). Esile toodi füüsilist, verbaalset, kaudset ja küberkiusamist. Füüsilise kiusamisena nimetati näiteks peksmist, kaklemist, löömist, tõukamist ja tõsisemaid vägivallajuhtumeid. Kaudse kiusamisena kirjeldati tagarääkimist, kuulujuttude levitamist, salaja filmimist ja naeruvääristamist. Kiusamise olemust kirjeldati korduva, pikaajalise ja grupiviisilise käitumisena ning selle negatiivsete tagajärgede kaudu (14% mainingutest). Kiusamise osapooli käsitleti peamiselt poiste-, tüdrukute- ja õpilastevaheliste juhtumite kaudu (13% mainingutest). Kiusamise kohta kirjeldati peamiselt koolikeskkonna ja rahvusvaheliste sündmuste kaudu (8% mainingutest). Kiusamise põhjuseid seostati välimuse ja riidetusega (6% mainingutest). Lisaks märkis osa vastanutest, et kiusamist ei esine (12% mainingutest), ning osa vastas „ei tea“ (7% mainingutest).

Kiusamise kajastamine erinevates meediakanalites

Filmides

Õpilaste vastustest kiusamise kohta filmides moodustus kokku 143 mainingut. Vastused jaotati 8 kategooriasse ja 17 alakategooriasse ning nende sagedusjaotus on esitatud lisas 5.

Uurimistulemuste analüüsist selgus, et filmides kirjeldati kiusamist kõige sagedamini kiusamise liikide kaudu (43% mainingutest). Esile toodi vähem tõsist ja tõsist füüsilist kiusamist ning verbaalset kiusamist. Füüsilise kiusamisena nimetati näiteks kaklemist, löömist, tõukamist, noaga löömist, kuuri kinni panemist, värvi pähe kallamist ja koolitulistamist. Verbaalse kiusamisena kirjeldati narrimist, korduvat halvasti ütlemist, mõnitamist ja halva info levitamist. Kiusamise osapooli kirjeldati peamiselt laste-, noorte- ja poistevaheliste juhtumite kaudu (19% mainingutest). Kiusamise põhjuseid seostati välimuse, nahavärvuse, vaesuse ja teistest erinemisega (16% mainingutest). Kiusamise olemust kirjeldati korduva, grupiviisilise või ohvrile negatiivsete tagajärgedega käitumisena (14% mainingutest). Kiusamise koht seostus kooli ja klassiga (1% mainingutest). Lisaks nimetati konkreetsete filmidena „Kevadet“ ja „Fränki“ (3% mainingutest) ning osa vastanutest märkis, et nad ei ole näinud või ei vaata vägivaldseid filme (4% mainingutest).

Animafilmid

Õpilaste vastustest kiusamise kohta animafilmid moodustus kokku 98 mainingut. Vastused jaotati 7 kategooriasse ja 15 alakategooriasse ning nende sagedusjaotus on esitatud lisas 6.

Uurimistulemuste analüüsist selgus, et animafilmid kirjeldati kiusamist kõige sagedamini kiusamise liikide kaudu (37% mainingutest). Esile toodi füüsilist ja verbaalset kiusamist. Füüsilise kiusamisena nimetati näiteks peksmist, kaklemist ja löömist ning verbaalse kiusamisena narrimist, halvustamist ja solvamist. Kiusamise põhjuseid seostati ohvri erinevusega, sealhulgas tõrjutuse, vaesuse, välimuse, riietuse ja erivajadusega (19% mainingutest). Kiusamise osapooli kirjeldati peamiselt laste-, poiste- ja tüdrukutevaheliste juhtumite kaudu (15% mainingutest). Kiusamise olemust kirjeldati korduva ja grupiviisilise käitumisena (2% mainingutest). Lisaks nimetati konkreetseid animafilme, näiteks „Nu Pogody“, „Pahupidi 2“ ja „Hirmus Henry“ (4% mainingutest), ning osa vastanutest märkis, et nad ei vaata vägivaldseid animafilme (14% mainingutest).

Reklaamides

Õpilaste vastustest kiusamise kohta reklaamides moodustus kokku 81 mainingut. Vastused jaotati 9 kategooriasse ja 12 alakategooriasse ning nende sagedusjaotus on esitatud lisas 7.

Uurimistulemuste analüüsist selgus, et reklaamides kirjeldati kiusamist kõige sagedamini kiusamise liikide kaudu (35% mainingutest). Enim nimetati verbaalset kiusamist, näiteks mõnitamist, karjumist, irvitamist, halvasti ütlemist ja valeinfo levitamist. Lisaks toodi esile füüsilist kiusamist ja küberkiusamist, mida seostati solvavate sõnumite ning veebikeskkonnas toimuva kiusamisega. Kiusamise olemust kirjeldati grupiviisilise käitumise, ohvrile avalduvate negatiivsete tagajärgede ja kiusamist tauniva hinnangu kaudu (20% mainingutest). Kiusamise osapooli käsitleti poistevahelise kiusamise ning noorema või väiksema ohvri kaudu (8% mainingutest). Kiusamise kohta seostati kooli- ja klassikeskkonnaga (5% mainingutest). Harvem nimetati konkreetseid reklaame (4% mainingutest) ning kiusamise põhjuseid, mis seostusid eakaaslastest erinemisega (3% mainingutest). Lisaks märkis osa vastanutest, et nad ei vaata reklaame (17% mainingutest), ning osa vastas „ei tea“ (8% mainingutest).

Raamatutes

Õpilaste vastustest kiusamise kohta raamatutes moodustus kokku 140 mainingut. Vastused jaotati 7 kategooriasse ja 16 alakategooriasse ning nende sagedusjaotus on esitatud lisas 8.

Uurimistulemuste analüüsist selgus, et raamatutes kirjeldati kiusamist kõige sagedamini kiusamise liikide kaudu (31% mainingutest). Esile toodi füüsilist, verbaalset ja kaudset kiusamist. Füüsilise kiusamisena nimetati näiteks peksmist, kaklemist, jalaga löömist ja tõsisemat füüsilist vägivalda. Verbaalse kiusamisena kirjeldati halvustamist ja sõimamist ning kaudse kiusamisena vältimist, seljataga rääkimist, seltskonnast väljajätmist ja valejuttude levitamist. Kiusamise osapooli kirjeldati peamiselt laste-, noorte-, poiste- ja tüdrukutevaheliste juhtumite kaudu (25% mainingutest). Kiusamise põhjuseid seostati välimuse, vaesuse, eakaaslastest erinevuse ja akadeemilise edukusega (15% mainingutest). Kiusamise olemust kirjeldati korduva, pikaajalise, grupiviisilise ja ohvrile negatiivsete tagajärgedega käitumisena (12% mainingutest). Kiusamise koht seostus kooli, klassi ja loodusega (3% mainingutest). Lisaks nimetati konkreetseid raamatuid, näiteks „Kevade“, „Meisterdetektiiv Blomkvist“, „Koleda tüdruku päevaraamat“ ja „Lottie Brooksi äärmiselt piinlik elu“ (3% mainingutest), ning osa vastanutest märkis, et nad loe raamatuid (11% mainingutest).

Ajalehtedes

Õpilaste vastustest kiusamise kohta ajalehtedes moodustus kokku 81 mainingut. Vastused jaotati 8 kategooriasse ja 12 alakategooriasse ning nende sagedusjaotus on esitatud lisas 9.

Uurimistulemuste analüüsist selgus, et ajalehtedes kirjeldati kiusamist kõige sagedamini kiusamise olemuse kaudu (21% mainingutest). Nendes vastustes toodi esile grupiviisilist käitumist ning ohvrile avalduvaid negatiivseid tagajärgi, näiteks vigastusi ja enesetapuga seotud juhtumeid. Kiusamise liike kirjeldati tõsise füüsilise, verbaalse ja küberkiusamisena (16% mainingutest). Kiusamise osapooli käsitleti peamiselt laste-, noorte- ja poistevaheliste juhtumite ning ohvri kaudu (12% mainingutest). Kiusamise põhjuseid seostati erivajadustega lapse kiusamisega (3% mainingutest). Kiusamise koht seostus kooli ja metsaga (3% mainingutest). Märkimisväärne osa vastanutest märkis, et nad ei loe ajalehti (39% mainingutest), ning osa vastas „ei tea“ (6% mainingutest).

Ajakirjades

Õpilaste vastustest kiusamise kohta ajakirjades moodustus kokku 82 mainingut. Vastused jaotati 7 kategooriasse ja 8 alakategooriasse ning nende sagedusjaotus on esitatud lisas 10.

Uurimistulemuste analüüsist selgus, et ajakirjades kirjeldati kiusamist kõige sagedamini kiusamise liikide kaudu (24% mainingutest). Esile toodi füüsilist, verbaalset ja küberkiusamist. Füüsilise kiusamisena nimetati näiteks kaklemist, löömist, lükkamist ja peksmist. Verbaalse kiusamisena kirjeldati narrimist, ütlemist ja teiste üle naermist ning küberkiusamisena tegelaste narrimist, valeinfo levitamist ja internetis postitamist. Kiusamise olemust kirjeldati korduva ja grupiviisilise käitumisena (13% mainingutest). Kiusamise osapooli käsitleti peamiselt poiste- ja tüdrukutevaheliste juhtumite kaudu (11% mainingutest). Kiusamise koht seostus kooliga (2% mainingutest). Lisaks märkis osa vastanutest, et ei loe ajakirju (45% mainingutest), ning osa vastas „ei tea“ (5% mainingutest).

Sotsiaalmeedias

Õpilaste vastustest kiusamise kohta sotsiaalmeedias moodustus kokku 123 mainingut. Vastused jaotati 8 kategooriasse ja 13 alakategooriasse ning nende sagedusjaotus on esitatud lisas 11.

Uurimistulemuste analüüsist selgus, et sotsiaalmeedias kirjeldati kiusamist kõige sagedamini kiusamise liikide kaudu (45% mainingutest). Esile toodi füüsilist, verbaalset, küber- ja seksuaalset kiusamist. Füüsilise kiusamisena nimetati peksmist, kaklemist ja tõukamist, verbaalse kiusamisena halvustamist, narrimist ja ähvardamist ning küberkiusamisena videote, fotode ja halvustava sisu levitamist. Kiusamise osapooli kirjeldati laste-, noorte-, poiste-, tüdrukute- ja sõpradevaheliste juhtumite kaudu (21% mainingutest). Sama suur osa vastustest käsitles kiusamise olemust, mida kirjeldati grupiviisilise käitumise ja ohvrile avalduvate negatiivsete tagajärgede kaudu (21% mainingutest). Kiusamise põhjuseid seostati eakaaslastest erinevuse, erivajaduse ja puudega (5% mainingutest). Kiusamise koht seostus kooliga (1% mainingutest). Lisaks märkis osa vastanutest, et nad ei ole sotsiaalmeedias kiusamist näinud või ei kasuta seda (6% mainingutest), ning osa vastas „ei tea“ (1% mainingutest).

Arutelu

Magistritöö eesmärk oli välja selgitada põhikooliõpilaste arvamus kiusamise kohta erinevas ümbruses, kiusamist puudutavate sündmuste kohta erinevas ümbruses ning kiusamise

kajastumise kohta erinevates meediakanalites. Varasemalt on sarnast teemavaldkonda käsitletud uurimuses, kus põhikooliõpilased meenutasid vägivallaga seotud sündmusi massimeedias ja lähiümbruses (Kõiv, 2002). Käesolevas töös keskenduti laste ja noorte vahelisele kiusamisele kui ühele agressiivse käitumise vormile.

Esimesena uuriti õpilaste suhtumist kiusamisse erinevas ümbruses. Tulemused näitasid, et õpilaste isiklik suhtumine kiusamisse oli hukkamõistvam kui nende hinnang sellele, kuidas kiusamisse suhtutakse koolis, klassis, ümbruskonnas, ühiskonnas ja teistes riikides. See võib viidata sellele, et õpilased mõistavad kiusamist isiklikul tasandil hukka, kuid tajuvad ümbritsevate keskkondade suhtumist vähem selgelt hukkamõistvana. Ka Kõiv (2002) on osutanud, et õpilaste hinnangud vägivallaga seotud nähtustele võivad sõltuda keskkonnast.

Teisena uuriti õpilaste arvamust kiusamist puudutavate sündmuste kohta erinevas ümbruses. Koolis ja klassis kirjeldati kiusamist peamiselt füüsilise, verbaalse ja kaudse kiusamisena, näiteks löömise, tõukamise, narrimise, halvasti ütlemise, tagarääkimise ja grupist väljajätmisena. See näitab, et õpilased seostavad kiusamist eelkõige konkreetsete käitumisviisidega.

Tulemused on kooskõlas varasemate Eesti uurimustega, milles on koolikiusamist ja eakaaslastevahelist vägivalda seostatud koolimaja koridori, klassiruumi, garderoobi, koolitee, kooliõue, kooli ümbruse ja vahetunniga (Jürgenson, 2020; Kõiv, 2001; Säre, 2011). Ka käesolevas uurimuses kirjeldasid õpilased kiusamist sageli kooli ja klassiga seotud olukordades. Lisaks kirjeldati kiusamisega seotud sündmusi koduümbruses ja mujal maailmas. See on sarnane Villemsoni (2021) uurimusega, mille järgi ei piirdu õpilaste arusaam kiusamisest ainult koolikeskkonnaga, vaid hõlmab ka koduümbrust, tänavat, laiemat ümbrust ja meediakeskkonda.

Kolmandana uuriti kiusamise kajastumist erinevates meediakanalites. Tulemused näitasid, et õpilased kirjeldasid meediakanalites kiusamist kõige sagedamini kiusamise liikide kaudu. Enim nimetati füüsilist ja verbaalset kiusamist, sotsiaalmeedias ja reklaamides ka küberkiusamist ning raamatutes kaudset kiusamist. Sotsiaalmeedia puhul kirjeldati solvamist, valeinfo levitamist ning piltide ja videote väärkasutamist. See haakub käsitlelusega, mille järgi võib küberkiusamine kiiresti levida ja jõuda suurema vaatajaskonnani (Smith et al., 2008). Meediakanalite lõikes seostasid õpilased kiusamist sagedamini sotsiaalmeedia, filmide ja animafilmidega kui ajalehtede ja ajakirjadega. See võib tähendada, et kiusamise märkamine sõltub ka sellest, milliseid meediakanaleid õpilased igapäevaselt kasutavad. Trükimeedia puhul

oli rohkem vastuseid, milles märgiti, et ajalehti või ajakirju ei loeta või ei ole seal kiusamist märgatud.

Üldiselt ilmnas, et õpilased tunnevad kiusamist ära eelkõige konkreetsete käitumisviiside kaudu. Nii ümbruse kui ka meediakanalite lõikes nimetati kõige sagedamini füüsilist ja verbaalset kiusamist. Kaudne kiusamine ja küberkiusamine tulid esile pigem kindlates kontekstides, näiteks sotsiaalmeedias, internetis ja osaliselt raamatutes.

Tulemusi saab rakendada kooli kiusamisennetuse kavandamisel, pöörates tähelepanu nii kooli- ja klassikeskkonnale kui ka õpilaste digitaalsele suhtlusele. Kuna õpilased kirjeldasid kiusamist peamiselt selgelt äratuntavate tegude kaudu, on oluline õpetada märkama ka varjatumaid kiusamise vorme, näiteks tõrjumist, tagarääkimist ja veebikeskkonnas toimuvat kahjustavat käitumist.

Uurimuse tugevuseks võib pidada seda, et töö käsitles kiusamist mitmes õpilaste jaoks olulises kontekstis, hõlmates kooli, klassi, koduümbrust ja erinevaid meediakanaleid. Avatud küsimused võimaldasid õpilastel kirjeldada neile meenunud juhtumeid oma sõnadega ning mainingute sagedusjaotus tõi esile, millised kategooriad vastustes sagedamini kordusid.

Uurimuse piiranguna võib välja tuua, et tegemist oli ühe kooli õpilaste arvamusega, mistõttu ei saa tulemusi üldistada kõigile põhikooliõpilastele. Samuti põhinesid tulemused õpilaste meenutustel, mida võisid mõjutada isiklikud kogemused, meediatarbimise harjumused ja küsimustiku täitmise hetkel meenunud sündmused. Edasistes uurimustes võiks võrrelda erinevate koolide õpilaste arvamusi ning pöörata rohkem tähelepanu sellele, kuidas õpilased eristavad kiusamist, vägivalda ja konflikti erinevates keskkondades.

Kokkuvõttes näitasid tulemused, et põhikooliõpilased mõistavad kiusamist isiklikul tasandil hukka, kuid tajuvad, et ümbritsevates keskkondades ei pruugi suhtumine kiusamisse olla sama selgelt hukkamõistev. Õpilaste kirjeldustes seostus kiusamine eelkõige kooli, klassi, koduümbruse ja meediakeskkonnaga ning avaldus peamiselt füüsilise ja verbaalse kiusamisena. Seetõttu on kiusamise ennetamisel oluline pöörata tähelepanu nii kooli- ja klassikeskkonnale, eakaaslaste grupisuhetele kui ka digitaalsele suhtluskeskkonnale.

Tänu sõnad

Soovin südamest tänada oma magistritöö juhendajat Kristi Kõivu toetuse, kannatlikkuse ja edasiviiva tagasiside eest. Tema juhendamine ja nõuanded olid töö valmimisel väga olulised.

Eriline tänu kuulub lapsevanematele, kes andsid nõusoleku oma lapse uuringus osalemiseks. Ilma nende usalduse ja toetuseta ei oleks olnud võimalik uurimust läbi viia. Tänan kõiki õpilasi, kes olid nõus uuringus osalema ning oma arvamusi ja kogemusi jagama. Nende panus oli käesoleva töö valmimisel väga väärtuslik.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Nimi.....

/allkirjastatud digitaalselt/

...05.2026

Kasutatud kirjandus

Anderson, C. A., Berkowitz, L., Donnerstein, E., Huesmann, L. R., Johnson, J. D., Linz, D., Malamuth, N. M., & Wartella, E. (2003). The influence of media violence on youth. *Psychological Science in the Public Interest*, 4(3), 81–110.

Bowes, L., Arseneault, L., Maughan, B., Taylor, A., Caspi, A., & Moffitt, T. E. (2009). School, neighborhood, and family factors are associated with children's bullying involvement: A nationally representative longitudinal study. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 48(5), 545–553.

Crick, N. R., & Grotpeter, J. K. (1995). Relational aggression, gender, and social-psychological adjustment. *Child Development*, 66(3), 710–722.

Dietrich, L., & Cohen, J. (2021). Understanding classroom bullying climates: The role of student body composition, relationships, and teaching quality. *International Journal of Bullying Prevention*, 3, 34–47.

Dou, K., Li, J., Wang, Y., & Nie, Y. (2024). Exposure to media violence and aggressive behavior among adolescents: The mediating role of moral disengagement. *Current Psychology*.

Espelage, D. L., & Swearer, S. M. (2003). Research on school bullying and victimization: What have we learned and where do we go from here? *School Psychology Review*, 32(3), 365–383.

Fu, X., Liu, J., Gao, Q., & Li, Z. (2024). Relations between school climates and bullying behaviors: A three-wave longitudinal study. *Acta Psychologica*, 248, Article 104379.

Gage, N. A., Prykanowski, D. A., & Larson, A. (2014). School climate and bullying victimization: A latent class growth model analysis. *School Psychology Quarterly*, 29(3), 256–271.

Hong, J. S., & Espelage, D. L. (2012). A review of research on bullying and peer victimization in school: An ecological system analysis. *Aggression and Violent Behavior*, 17(4), 311–322.

Hymel, S., & Swearer, S. M. (2015). Four decades of research on school bullying: An introduction. *American Psychologist*, 70(4), 293–299.

Johansson, S., Thornberg, R., & Flygare, E. (2022). *School bullying: Prevalence and variation in and between school systems*. International Association for the Evaluation of Educational Achievement.

Juvonen, J., & Graham, S. (2014). Bullying in schools: The power of bullies and the plight of victims. *Annual Review of Psychology*, 65, 159–185.

Jürgenson, K. (2020). *Prosotsiaalse ja vägivaldse käitumise kohad vahetunnis õpilaste hinnangul* [Magistritöö, Tartu Ülikool].

Kalmus, V., Soo, K., & Siibak, A. (2020). Eesti noorte veebiriskid ja nendega toimetulek. In H. Sooväli-Sepping (Toim.), *Noorteseire aastaraamat 2019/2020* (lk 77–93).

Kalmus, V., Masso, A., & Linno, M. (2015). *Kvalitatiivne sisuanalüüs*. Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas. Tartu Ülikool. <http://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>

Katsantonis, I. G. (2021). Cultural variation in aggressive behavior: A cross-cultural comparison of students' exposure to bullying across 32 countries. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology*, 19(3), 465–490.

Kõiv, K. (1999). Kiusamise mõiste ja põhjused. In *Rohkem koolirõõmu! Konverents kiusamisest* (pp. 6–14). Eesti Noorsootöö Keskus.

Kõiv, K. (2001). Koolivägivalla mitu palet. Rmt A. Tikerpuu (toim), *Eesti Lastekaitse Liidu konverents "Ei vägivallale"*. Konverentsi materjalid (lk 9–21). Lastekaitse Liit.

Kõiv, K. (2002). Vägivallaga seotud sündmused massimeedias ja õpilaste lähimas ümbruses. Rmt A. Tikerpuu (toim), *Konverents "Ei vägivallale"*. Konverentsi materjalid (lk 17–27). Lastekaitse Liit.

Kõiv, K. (2006). *Kiusamiskäitumise mitu tahku: õpilastevaheline kiusamine, õpilaste kiusamine õpetajate poolt, õpetajate kiusamine õpilaste poolt ning õpetajate kiusamine kooli personali ja lapsevanemate poolt*. Tartu: OÜ Vali Press trükikoda.

Kõiv, K., & Naruskov, K. (2024). Bullying research in Estonia: An overview. In *Handbook of school violence, bullying and safety* (lk 430–447). Springer.

Lereya, S. T., Samara, M., & Wolke, D. (2013). Parenting behavior and the risk of becoming a victim and a bully/victim: A meta-analysis study. *Child Abuse & Neglect*, 37(12), 1091–1108.

Mota, C. P., Costa, M., & Matos, P. M. (2024). Sibling violence and bullying behaviors in peers. *Children*, 11(2), 222.

Nesi, J., Choukas-Bradley, S., & Prinstein, M. J. (2018). Transformation of adolescent peer relations in the social media context. *Developmental Psychology*, 54(11), 2139–2151.

Piele, M. D. (2024). A theoretical framework for the detrimental effects of media violence exposure on young people. *Revista Românească pentru Educație Multidimensională*, 16(4), 425–441.

Saarento, S., Boulton, A. J., & Salmivalli, C. (2015). Reducing bullying and victimization: Student- and classroom-level mechanisms of change. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 43(1), 61–76.

Salmivalli, C. (2010). Bullying and the peer group: A review. *Aggression and Violent Behavior*, 15(2), 112–120.

Smith, P. K., Mahdavi, J., Carvalho, M., Fisher, S., Russell, S., & Tippett, N. (2008). Cyberbullying: Its nature and impact in secondary school pupils. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 49(4), 376–385.

Säre, E. (2011). *Vägivaldse käitumise esinemise kohad ja liigid koolis kolmanda klassi õpilaste hinnangul* [Magistritöö, Tartu Ülikool].

Valkenburg, P. M., Peter, J., & Walther, J. B. (2016). Media effects: Theory and research. *Annual Review of Psychology*, 67, 315–338.

Villemson, D. (2021). *Vägivalla kajastumine erinevates meediakanalites ja ümbruses põhikooli õpilaste hinnangul* [Magistritöö, Tartu Ülikool].

Volk, A. A., Dane, A. V., & Marini, Z. A. (2014). What is bullying? A theoretical redefinition. *Developmental Review*, 34(4), 327–343.

Wilson, B. J. (2008). Media and children's aggression, fear, and altruism. *The Future of Children*, 18(1), 87–118.

Wolke, D., Tippett, N., & Dantchev, S. (2015). Bullying in the family: Sibling bullying. *The Lancet Psychiatry*, 2(10), 917–929.

Lisad

Lisa 1. Õpilaste arvamus kiusamise kohta koduümbruses: kategooriate ja alakategooriate sagedus

Kategooria	Alakategooria (näited)	Sagedus % (f)
Kiusamise põhjus		9%(9)
	Välimus (kehakaalu, välimuse, riietuse ja väljanägemise pärast kiusamine)	6% (6)
	Erinevus eakaaslastest/HEV (teistest erineva, erivajadustega õpilase ja teistsuguse lapse kiusamine)	3% (3)
Kiusamise osapooled		25% (26)
	Poiste vaheline/ohver või kiusaja poiss (klassivenna kiusamine, poiste lükkamine, poiste kiusamine nooremate poolt)	15% (16)
	Õdede-vendade vaheline (suurema õe poolt väiksema venna löömine, venna taga ajamine kirvega,	5% (5)
	Minuga seotud (minu kiusamine venna poolt, lasteaia jalaga löömine, kiusan ise oma õde)	5% (5)
Kiusamise liigid		25%(25)
	Vähem tõsine füüsiline (peksmine, kaklemine, löömine, asjade ära võtmine, lükkamine)	11% (11)
	Tõsine füüsiline (kirvega taga ajamine, löömine jalaga näkku)	2% (2)
	Verbaalne (halvasti ütlemine, verbaalne kiusamine, mõnitamine, narrimine, halvustamine, üksteise peale karjumine)	14%(14)
Kiusamise olemus		13%(13)
	Kiusamine- tahtlik haiget tegemine (katusele panemine ning redeli ära võtmine, kiusamine mängimise ajal)	4%(4)
	Kiusamise korduv iseloom (korduvalt lükkamine, liiga palju kiusamist)	3%(3)
	Negatiivne hinnang kiusamisele (lapse hüppamine sillalt alla, kooli vahetamine)	6% (6)
Kiusamise koht		4% (4)
	Kool/klass (ainult koolis, klassikaaslaste ees, paralleelklassist)	4%(4)
Kiusamist ei esine		19% (20)
Ei tea		5%(5)
		100% (102)

Lisa 2. Õpilaste arvamus kiusamise kohta koolis: kategooriate ja alakategooriate sagedus

Kategooria	Alakategooria (näited)	Sagedus % (f)
Kiusamise põhjus		10%(16)
	Välimus (prillide ,nahavärvuse, soengu, pikkuse, suure pea ning riietuse pärast kiusamine)	7%(11)
	Perekond (sugulase narrimine, kasuema pärast tagakiusamine)	3%(5)
Kiusamise osapooled		29%(47)
	Poiste vaheline/ohver või kiusaja poiss (poiste omavaheline tõuklemine, poiste löömine,	19%(30)

	verbaalne kiusamine, poiste poolne antisotsiaalne käitumine)	
	Tüdruk ohver (tüdrukute löömine või kiusamine)	3%(5)
	Ohver noorem/väiksem (väikemate, nooremate poiste laste kiusamine, suuremad kiusavad 7-aastaseid)	7%(12)
Kiusamise liigid		41%(64)
	Vähem tõsine füüsiline (peksmine, kaklemine, löömine, rusikatega vehkimine, tõukamine, togimine)	10%(16)
	Tõsine füüsiline (vetsu potti surumine, kääridega ründamine, tugev füüsilise valu tekitamine, intensiivne füüsiline kiusamine)	4%(6)
	Verbaalne (halvasti ütlemine, narrimine, solvamine, verbaalne kiusamine, mõnitamine)	15%(23)
	Seksuaalne kiusamine (teistel pükste maha tõmbaminepandi näpud püksi)	2%(3)
	Kaudne kiusamine (tagarääkimine, selja taga paari panemine, vale informatsiooni levitamine, halvustavate luuletuste kirjutamine ja nende levitamine, asjade toppimine saabastesse, uste kinni hoidmine või lukustamine, asjade ära võtmine, vihikute puruks rebimine)	10%(16)
Kiusamise olemus		9%(15)
	Kiusamine- tahtlik haiget tegemine (palliga löömine, jala ette panemine, jalaga löömine)	3%(5)
	Kiusamise korduv iseloom (kogu aeg, palju või väga palju)	4%(6)
	Negatiivne hinnang kiusamisele (ära kolimine, minestamine)	2%(4)
Kiusamise koht		4%(5)
	Kool/klass/film	4%(5)
Kiusamist ei esine		6%(9)
Ei tea		1%(1)
		100%(157)

Lisa 3. Õpilaste arvamus kiusamise kohta klassis: kategooriate ja alakategooriate sagedus

Kategooria	Alakategooria (näited)	Sagedus %(f)
Kiusamise põhjus		9%(14)
	Välimus (kehakaalu, välimuse, riietuse, soengu, prillide ja kehapikkuse pärast kiusamine)	6%(9)
	Akadeemiline edukus (tark, nohik, kõige paremate hinnete ja õppimise pärast kiusamine)	4%(5)
Kiusamise osapooled		20%(26)
	Poiste vaheline/ohver või kiusaja poiss (klassivenna ja poisi, kaks poissi, poiste vaheline)	16%(21)
	Tüdrukute vaheline/ohver või kiusaja tüdruk (üks tüdruk, ühte tüdrukut, tüdrukute vahel)	4%(5)
Kiusamise liigid		41%(51)
	Vähem tõsine füüsiline (kaklemine, löömine, tõukamine, lumega loopimine, asjade jõuga ära võtmine)	10%(12)

	Verbaalne (mõnitamine, narrimine, halvasti ütlemine, solvamine, tülitsemine)	16%(20)
	Seksuaalne kiusamine (pükste alla tõmbamine)	4%(5)
	Kaudne kiusamine (tagarääkimine, grupist välja jätmine, sala gruppides inimese kohta halva kirjutamine, kooliasjade ära peitmine, saladuste välja rääkimine)	11%(14)
Kiusamise olemus		12%(15)
	Kiusamine- tahtlik haiget tegemine (klassikaaslasti loobiti lumega, klassikaaslane lõi teist, õeldi halvasti, solvati teisi, lükkamine, tõukamine)	5%(6)
	Negatiivne hinnang kiusamisele (minu arvates kuri, kurb, kuna saadi haiget, poiss ja tüdruk nutsid, väga pikk ja hull kaklus)	7%(9)
Kiusamise koht		2%(3)
	Kool/klass (koolis, kooli garderoobis, algklassis)	2%(3)
Kiusamist ei esine		13%(17)
Ei tea		3%(4)
		100%(130)

Lisa 4. Õpilaste arvamus kiusamise kohta mujal maailmas: kategooriate ja alakategooriate sagedus

Kategooria	Alakategooria (näited)	Sagedus %(f)
Kiusamise põhjus		6%(6)
	Välimus (välimuse, riietuse pärast kiusamine)	6%(6)
Kiusamise osapooled		13%(13)
	Poiste vaheline/ohver või kiusaja poiss (kamp poisse kiusasid, kiusati poisse, poiste vaheline kaklemine)	5%(5)
	Tüdrukute vaheline/ohver või kiusaja tüdruk (ühe tüdruku poolt teise tüdruku taga rääkimine, tüdruku enesetapp, tüdruku poolne mõrva sooritamine)	5%(5)
	Õpilaste/laste vaheline (noored kiusasid lapsi, ühe riigi laste halvustamine)	3%(3)
Kiusamise liigid		40%(41)
	Vähem tõsine füüsiline (peksmine, kaklemine, löömine, tagumine, tõukamine, riiete ära võtmine, lapse nagisse riputamine)	12%(12)
	Tõsine füüsiline (räme kiusamine, laste ja õpilaste pihta tulistamine, tapmine, noaga löömine, surnuks peksmine, pead pidi WC potti toppimine, narkootikumid)	13%(14)
	Verbaalne kiusamine (mõnitamine, halvustamine, halvasti ütlemine)	5%(5)
	Küber kiusamine (internetis leviva vale informatsiooni uskumine, salaja pildistamine ja internetis levitamine)	3%(3)
	Kaudne kiusamine (alandamine, tagarääkimine, teise inimese kohta nalja heitmine, salaja filmimine)	7%(7)
Kiusamise olemus		14%(14)

	Grupiviisiline (kamp noori, suure seltskonna ees)	4%(4)
	Negatiivne hinnang kiusamisele (verega lämbumine peksmise tagajärjel, laste surnuks tulistamine, enesetapu sooritamine)	10%(10)
Kiusamise koht		8%(8)
	Kool (koolitulistamine)	2%(2)
	Ameerikas/Ukrainas (kusagil Ameerikas, Ameerikas, Ukrainas)	6%(6)
Kiusamist ei esine		12%(12)
Ei tea		7%(7)
		100%(101)

Lisa 5. Õpilaste arvamus kiusamise kohta filmis: kategooriate ja alakategooriate sagedus

Kategooria	Alakategooria (näited)	Sagedus %(f)
Kiusamise põhjus		16%(22)
	Välimus (kehakaalu ja naha värvuse pärast kiusamine)	7%(10)
	Erinevus eakaaslastest/HEV laps (hinnete ja vaesuse pärast või erivajadustega ning teistsuguse lapse/inimese kiusamine)	9%(12)
Kiusamise osapooled		19%(28)
	Lastevaheline/noorte vaheline (laste vaheline kaklus või laste/noorte kiusamine, halvasti kohtlemine, lükkamine, suuremad kiusasid väiksemaid, lapse peksmist, last koheldi halvasti ja löödi/peksti.)	8%(13)
	Poiste vaheline/poiss kiusaja või ohver (poiste vaheline kaklus, üks poiss lööb teist poissi, poiste peksmist, ühte poissi...)	11%(15)
Kiusamise liigid		43%(62)
	Vähemtõsine füüsiline (kaklemine, löömine) (oli palju kaklemist, lükkamist, löödi teda)	19%(28)
	Tõsine füüsiline (noaga löömine, puurkuuri kinni panemine, värvi pähe kallamine, koolitulistamine)	8%(11)
	Verbaalne (narrimine, korduvalt halvasti ütlemine, armastuskirjade ettelugemine ja mõnitamine, naerdi tema üle, halbade asjade levitamine, keegi filmis ja postitas)	16%(23)
Kiusamine olemus		14%(19)
	Kiusamise korduv iseloom/pikaajaline (oli palju kaklemist)	6% (8)
	Grupiviisiline (grupiviisiline peksmine, kiusamine)	4%(5)
	Kiusamise negatiivsed tagajärjed ohvrile (poos enda üles, löödi noaga, kus kiusaja lasi teisi maha)	4%(6)
Kiusamise koht		1%(2)
	Kool/klassis (kooli kiusamine)	1%(2)
Filmid		3%(5)
	„Kevade“, „Fränk“	3%(5)

Ei ole näinud/ ei vaata vägivaldseid filme		4%(5)
		100%(143)

Lisa 6. Õpilaste arvamus kiusamise kohta animafilms: kategooriate ja alakategooriate sagedus

Kategooria	Alakategooria (näited)	Sagedus %(f)
Kiusamise põhjus		19%(18)
	Vaene pere (vaesuse ja perekonna probleemide tõttu kiusamine, riietuse ja ebameeldivate lõhnade pärast)	7%(7)
	Erinevus eakaaslastest/HEV laps (erines teistest, ei saanud füüsiliste vaevuste tõttu mängudes osaleda, ühel poisil oli Downi sündroom, peeti paksuks ja inetuks, mentaalsete vaevuste pärast)	8%(8)
	Populaarsus/tõrjutus (keegi ei soovinud temaga mängida ega koos olla)	4%(4)
Kiusamise osapooled		15%(15)
	Lastevaheline/noorte vaheline (lapse kiusamine teise lapse poolt, noor kiusab teist last)	4%(4)
	Poiste vaheline/poiss kiusaja või ohver (kolm poissi kiusasid ühte poissi, üks poiss halvustas teisi)	4%(4)
	Tüdrukute vaheline/ohver või kiusaja tüdruk (poisid kiusavad tüdrukuid)	3%(3)
	Ohver noorem/väiksem (koolis kiusavad poisid nooremaid lapsi)	4%(4)
Kiusamise liigid		37%(36)
	Vähem tõsine füüsiline ((peksmine, löömine) (üks poiss lükkas ja lõi pidevalt, kasutati füüsilist jõudu, lapse pihta nätsuga sülitamine)	16%(16)
	Verbaalne (narrimine, halvasti ütlemine, halvustamine ja solvamine, öeldi korduvalt, et ta on väärtusetu)	18%(18)
	Küberkiusamine (intiimsete piltide levitamisega kiusamine, kiusamine meedias)	3%(3)
Kiusamine olemus		9% (9)
	Kiusamise korduv iseloom/pikaajaline (üks poiss kiusas ja lükkas pidevalt, kiusati järjepidevalt ühte tüdrukut)	6 %(6)
	Kiusamise negatiivsed tagajärjed ohvrile(lõppes halvast, enda üles poomine, peksmine, noaga löömine, maha laskmine, elus aga väga pikalt haige)	3%(3)
Animafilmid		4%(4)
	Nu Pogody/Pahupidi 2/ Hirmus Henry	4%(4)
Ei vaata/ei lugenud		14%(14)
Ei tea		2%(2)
		100%(98)

Lisa 7. Õpilaste arvamus kiusamise kohta reklaamis: kategooriate ja alakategooriate sagedus

Kategooria	Alakategooria (näited)	Sagedus %(f)
-------------------	-------------------------------	---------------------

Kiusamise põhjus		3%(3)
	Erinevus eakaaslastest/HEV laps/akadeemiline edukus (kiusati üht last, kes erines teistest, hästi õppivat poissi ähvardati üles puua)	3%(3)
Kiusamise osapooled		8%(6)
	Poiste vaheline/poiss kiusaja või ohver (poiste vaheline kiusamine)	4%(3)
	Ohver noorem/väiksem (mingis koolis poisid kiusasid nooremaid)	4%(3)
Kiusamise liigid		35%(28)
	Vähemtõsine füüsiline (peksmine, kaklemine, löömine füüsiline kiusamine)	5%(4)
	Tõsine füüsiline (üht poissi ähvardati üles puua)	4%(3)
	Verbaalne (mõnitamine, karjumine, irvitamine, halbade sõnade ütlemine ja valeinfo levitamine, narrimine)	14%(11)
	Küberkiusamine (üks saadab teisele solvava sõnumi, koolikiusamine veebis)	12%(10)
Kiusamine olemus		20%(16)
	Grupiviisiline (kambaliikmed irvitasid kambast välja heidetud poisi üle, rühm lapsi ähvardas teist last)	3%(2)
	Kiusamise negatiivsed tagajärjed ohvrile (noore enesetapp kiusamise pärast, narkootikumidega seotud)	12%(10)
	Negatiivne hinnang kiusamisele (kui kiusatakse otsi endale koheselt abi, kui keegi ei meeldi, hoia temast eemale)	5%(4)
Kiusamise koht		5%(4)
	Kool/klassis (koolis kiusati üht noort, poisid kiusavad nooremaid)	5%(4)
Reklaamid		4%(3)
	Reklaam (maxima reklaam, küberkiusamise vastane reklaam, filmi reklaam)	4%(3)
Ei vaata reklaame		17%(14)
Ei tea		8%(7)
		100%(81)

Lisa 8. Õpilaste arvamus kiusamise kohta raamatus: kategooriate ja alakategooriate sagedus

Kategooria	Alakategooria (näited)	Sagedus %(f)
Kiusamise põhjus		15%(21)
	Välimus ((tüdrukut kiusati selle pärast, et teda peeti koledaks, kuigi ta tegelikult ei olnud, kiusati üht väikest poissi, sest ta ei olnud väga ilus, ei käitunud korralikult ja oli ülekaaluline)	7%(10)
	Vaene pere (rahavähesuse ning vaesuse pärast kiusamine)	3%(4)
	Erinevus eakaaslastest/HEV laps/akadeemiline edukus (kiusamine heade hinnete pärast, oli teistsugune, oli rahulik ja tore)	5%(7)

Kiusamise osapooled		25%(36)
	Lastevaheline/noorte vaheline (noori, kellel meeldis teisi kiusata, noor kiusab noor, väiksemate laste kiusamine)	9%(12)
	Poiste vaheline/poiss kiusaja või ohver (poiste kiusamine nende juuste või välimuse pärast)	6%(9)
	Tüdrukute vaheline/ohver või kiusaja tüdruk (tüdrukud kiusasid ühte teist tüdrukut tema välimuse pärast,	6%(9)
	Ohver laps (lapselt võeti tema asjad ja peideti ära,)	4%(6)
Kiusamise liigid		31%(43)
	Vähem tõsine füüsiline (pekmine, kaklemine, teisele jalaga löömine, mäest alla lükkamine)	12%(17)
	Tõsine füüsiline (räme kiusamine, kirjeldati olukorda, kus tüdrukut vägistati ning teda ei usutud, teistega narkootikumide jagamine, kaklus ja üks poistest sai surma)	9%(12)
	Verbaalne (halvasti ütlemine, sõimamine)	6%(9)
	Kaudne kiusamine (tegelase vältimine ning temast taga rääkimine, seltskonnast väljajätmine, valejuttude levitamine, halvasti suhtumine)	4%(5)
Kiusamine olemus		12%(17)
	Kiusamise korduv iseloom/pikaajaline (kiusati aastaid)	6%(8)
	Grupiviisiline (klassikaaslaste poolt togimine ja halvustamine, tüdrukute kamp kiusas teist tüdrukut)	4%(6)
	Kiusamise negatiivsed tagajärjed ohvrile (üks poistest sai surma, seksuaalse vägivallega ja narkootikumidega seonduv)	2%(3)
Kiusamise koht		3%(4)
	Kool/klassis/looduses	3%(4)
Raamatud		3%(4)
	Kevade/Blomkvist/Haleda tüdruku päevaraamat oli.../ "Lottie Brooksi äärmiselt piinlik elu"	3%(4)
Ei loe raamatuid		11%(15)
		100%(140)

Lisa 9 . Õpilaste arvamus kiusamise kohta ajalehes: kategooriate ja alakategooriate sagedus

Kategooria	Alakategooria (näited)	Sagedus %(f)
Kiusamise põhjus		3% (2)
	HEV laps (sündroomiga ja erivajadustega laste kiusamine)	3% (2)
Kiusamise osapooled		12%(10)
	Laste- /noorte vaheline (last kiusasid kaks noort, suuremad kiusasid nooremaid, noore enesetapp kiusamise pärast,)	4%(4)
	Poiste vaheline/poiss kiusaja või ohver (poiss oli kiusualune,	4%(3)
	Ohver on sõdur/mees (noored mehed tapsid mehe, mehe pussitamine	4%(3)

Kiusamise liigid		16%(13)
	Tõsine füüsiline (tapmine, surnuks või vigaseks peksmine, pussitamine) (mehe tapmine, noore mehe surnuks pussitamine, ühe tüdruku peksmine)	8%(7)
	Verbaalne (vale informatsiooni levitamine, narrimine, sotsiaalne ja vaimne kiusamine)	5%(4)
	Küberkiusamine (aasta aega kiusati salaja internetis)	3%(2)
Kiusamine olemus		21%(16)
	Grupiviisiline (teismelised pussitasid, noored tapsid)	4%(3)
	Kiusamise negatiivsed tagajärjed ohvrile (üks poiss oli kiusamise ohver, kuid võttis seejärel vanemate relva ja tulistas kiusajaid, poissi kiusati nii palju, et ta tegi enesetapu, päris jube, kurbust)	17%(13)
Kiusamise koht		3%(3)
	Kool/mets (koolikiusamine, metsas)	3%(3)
Ei loe ajalehti		39%(32)
Ei tea		6%(5)
		100%(81)

Lisa 10. Õpilaste arvamus kiusamise kohta ajakirjas: kategooriate ja alakategooriate sagedus

Kategooria	Alakategooria (näited)	Sagedus %(f)
Kiusamise osapooled		11%(10)
	Poiste vaheline/poiss kiusaja või ohver (poisi surumine vastu seina, kaks poissi löid kolmandat, poiss lükkas tüdrukut)	8%(7)
	Tüdrukute vaheline/ohver või kiusaja tüdruk (tüdruku lükkamine,	3%(3)
Kiusamise liigid		24%(20)
	Vähem tõsine füüsiline (kaklemine, löömine, lükkamine, tõukamine, peksmine)	11%(9)
	Verbaalne (narrimine, ütlemine, kommade peale vaidlemine, teise üle naermine)	7%(6)
	Küberkiusamine,(koomiksi tegelase narrimine, teistest internetis postitamine, valede piltide levitamine)	6%(5)
Kiusamine olemus		13%(10)
	Kiusamise korduv iseloom/pikaajaline pikemat aega tülitsemine, kiusamine)	5%(4)
	Grupiviisiline (poisid näitasid näpuga, kaks poissi löid kolmandat, teised löid teda julma pilti, väga kurba hetke,)	8%(6)
Kiusamise koht		2%(2)
	Kool	2%(2)
Ei loe ajakirju		45%(36)
Ei tea		5%(4)
		100%(82)

Lisa 11. Õpilaste arvamus kiusamise kohta sotsiaalmeedias: kategooriate ja alakategooriate sagedus

Kategooria	Alakategooria (näited)	Sagedus %(f)
Kiusamise põhjus		5%(6)
	Erinevus eakaaslastest/HEV laps (uus, tüdruk, trans tüdruku, puudega lapse või teistsuguse inimese kiusamine)	5%(6)
Kiusamise osapooled		21%(28)
	Lastevaheline/noorte vaheline (laps peksti läbi noorte poolt, laste kiusamine, noored 15-aastased)	3%(4)
	Poiste vaheline/poiss kiusaja või ohver (poiste vaheline kaklemine)	5%(7)
	Tüdrukute vaheline/ohver või kiusaja tüdruk (tüdrukute vaheline tõsine vägivald, uue tüdruku ning tüdrukute vaheline kiusamine)	7%(9)
	Sõprade vaheline (ühe sõbra poolt teise sõbra tagarääkimine, enda sõbra kiusamine)	6%(8)
Kiusamise liigid		45%(55)
	Vähem tõsine füüsiline (pekmine, kaklemine, löömine) (peksti nõrgemaid, lükati, lõhuti teise inimese mobiiltelefoni)	14%(17)
	Tõsine füüsiline (kaks tüdrukud koukisid teisel silmad välja, löigati juuksed maha, peksti hullusti läbi, narkootikumid)	5%(6)
	Verbaalne (halvustamine, narrimine, vaidlemine, vandumine, ropendamine, ähvardamine, üksteisele halvasti ütlemine)	12%(14)
	Küberkiusamine (kiusamine veebis, tik-tokis ja videotena, halva sisu postitamine, teiste kohta valejuttude jagamine internetis, fotoshopitud piltide levitamine)	12%(15)
	Seksuaalne (teise inimese või sugulisel teel ahistamine)	2%(3)
Kiusamine olemus		21%(24)
	Grupiviisiline (terve klass, klassikaaslased, kahe inimese, noorte, kahe tüdruku ning kamba poolt kiusamine)	10%(11)
	Kiusamise negatiivsed tagajärjed ohvrile (enesetapud, surnuks pekmine, õhutamine surmale, surmast rääkimine eriti julmal viisil)	11%(13)
Kiusamise koht		1%(1)
	Kool	1%(1)
Ei ole näinud/ ei vaata		6%(8)
Ei tea		1%(1)
		100%(123)

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Veronika Piir

1. Annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose “Kiusamisega seotud sündmused erinevas ümbruses ja meediakanalites põhikooliõpilaste hinnangul“

mille juhendaja on Kristi Kõiv

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi ADA kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi ADA kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Veronika Piir

21.05.2026